

ZSOLTÁROK KÖNYVE

- Prekopa István -

A Septuaginta Héber Biblia görög nyelvű fordítása. i. e. 300 körül íródott, az egyiptomi Alexandria városában II. Ptolemaiosz egyiptomi uralkodó idejében.

A Septuaginta a legrégebbi ismert görög fordítása az Ószövetségnek. A latin nyelvű elnevezés "hetven"-et jelent és arra utal, hogy hetvenkét zsidó bölcs írta. A bölcsek a tizenkét zsidó törzs tagjai voltak, minden törzset hatan képviseltek a fordítás elkészítésekor.

A Vulgata latin nyelvű bibliafordítás, az i. sz. 5. század elején készült, Szent Jeromos (347–420) munkája.

A Zsoltárok könyve (rövidítve: Zsolt.) a Biblia egyik protokanonikus ószövetségi irata. A könyv 150 zsoltárból álló imagyűjtemény. A héber Bibliában az Írások vagy Iratok kanonizált könyvcsoport része.

Héber neve: Tehillím (Dicséreték) vagy Széfer Tehillím (Dicséreték könyve), annak ellenére, hogy a himnusz műfaj csak a zsoltárok egy fajtáját fedi le.

A Zsoltárok könyve a zsidóság és a kereszténység közös imakincse, a vallási líra kincstára, amelyekben olyan örök emberi problémák, érzések és magatartásmódok fogalmazódnak meg, mint a szenvedés, a betegség, az üldöztetés, a halál, a kérés, valamint a bűn- és a szeretetvallomás az öröm, a hála, az ujjongás, az Isten utáni vágy, a dicséret, imádat.

Krisztusra utaló próféciák is jelennek meg benne.

Keletkezési ideje

Az ősi Izrael kezdettől fogva művelte a lírai költészet minden fajtáját. Ezek közül több bekerült a Biblia történeti könyveibe, mint pl: Debora győzelmi himnusza (Bír 5), vagy Dávid siratóéneke (2Sám 1), de a prófétai könyvek több része is ugyanehhez az irodalmi műfajhoz tartozik.

A Zsoltárok könyve mai formájának kialakulását és végső lezárásának idejét nem lehet biztosan megállapítani.

A legtöbb modern bibliatudós szerint a zsoltárok egy része a második Templom és a zsinagógák liturgiájában alkalmazott énekeknek tekinthető. Ilyennek tartják Aszaf és Korach neve alatt fennmaradt gyűjteményeket, a Dávid neve alatt fennmaradt zsoltároknak bizonyosan ő volt a szerzője. Általánosságban az mondható el, hogy a Zsoltárok könyve a királyság idejétől egészen a fogság utáni korig terjedő évszázadok költői termése.

Számozása

A 150 zsoltár számozása eltér a héber és a görög Bibliában, ugyanis a héber változat a Zsolt 10-től a Zsolt 147-ig egyvel megelőzi a Septuaginta számozását.

Míg a protestáns és az újabb kiadású katolikus bibliafordítások a héber számozást követik, de az utóbbiak jelölik a Vulgata számozását is (pl. 61 (60)).

Műfajai

A könyv egységét elsősorban a Szent Szellem aztán az Isten- és emberkép, az életszemlélet, az érzélemvilág és a vallási hagyomány hasonlósága teremti meg.

Ugyanakkor a zsoltárok témája, irodalmi felépítése, kifejezőmódja vagy az imádkozó élethelyzete szerint különböző csoportokra bontható, amelyeket a zsoltárirodalomban „műfajoknak” neveznek.

1. Panaszzsoltárok vagy könyörgések

Ezek a szenvedés zsoltárai.

Az egyén vagy a közösség Istenhez fordul, feltárva előtte szorult helyzetét, és segítséget, szabadulást kér tőle. Érdekessége, hogy mindig Hálaadással bizalom és a hit kinyilvánításával fejezi be.

2. Hálaadó zsoltárok

A bajból megszabadult egyén vagy közösség köszönetet mond Istennek.

3. Himnuszok vagy dicsőítő, imádó énekek

Isten fenségét, jóságát dicsőítő imák, ahol a zsoltáros semmit sem kér magának, csak Istent dicsőíti. A himnuszok között kétféle zsoltártípust lehet megkülönböztetni:

A Jahve királyságának zsoltárait, amelyben Izrael, a népek és a mindenség egyaránt örömujjongással hirdeti a királyi trónján ülő Jahve világot átfogó uralmát.

A másik a Sion énekek, amelyek Izrael népének tiszteletét és bizalmát hirdetik a nemzeti szentély iránt, de végső fokon a szent helyet lakóhelyül kiválasztó Jahvét dicsőítik.

4. király-zsoltárok

Közös vonásuk, hogy a király személyével, a Dávid házának szóló isteni ígérettel foglalkoznak. A király iránt megnyilvánuló tisztelet végső fokon szintén Istenre irányul, hiszen az uralkodó Izraelben Jahve királyságának trónján ül.

5. Messiás-zsoltárok

Mind a zsidó, mind a keresztény hagyomány a legrégebb kortól kezdve vallotta és tanította, hogy vannak zsoltárok, amelyek szoros értelemben vett prófétai kijelentéseket tartalmaznak, mégpedig a messiási korra, országra és magára az eljövendő Messiásra vonatkozólag.

Eszkatológikus-messiási távlatuk a fogság utáni időben került előtérbe. Továbbélésük összefügg az egyre inkább kibontakozó messiási reményekkel, s többé nem a Sionon uralkodó királyra, hanem már a végidőbeli Messiás-királyra értelmezték őket.

Az Újszövetség és a keresztény hagyomány más, nem királyi zsoltárokat, valamint sok zsoltárverset is Krisztusra alkalmazott, amelyek mintegy kifejezték a Messiás állapotát és érzelmeit; sőt, a Jahve királyságának zsoltárait is ilyen értelemben vették.

Hol találhatók utalások erre a könyvre a Bibliában?

Az Újszövetség könyveiben többször is történik hivatkozás egyes zsoltárokra (elsősorban a 22, 72, 110.), amelyek beteljesedtek Jézus Krisztus életében. Ilyenek pl. a következők:

1. Zsolt 2,1-3 – ApCsel 4,25-28 (Mt 2,16; 26,3-4; 27,1; Lk 23,11-12; Jel 17,12-14)
2. Zsolt 2,7 – ApCsel 13,33; Zsid 1,5 (. Mt 3,17; 17,5)
3. Zsolt 2,8-9 – Jel 2,26-28; 12,5;
4. Zsolt 8,2-3 – Mt 21,15-16
5. Zsolt 16,10 – ApCsel 2,31; 13,33.35-37;
6. Zsolt 22,8-9 – Mt 27,42-43 (. Lk 23,35);
7. Zsolt 22,17-18 – Jn 19,37
8. Zsolt 22,19 – Mk 15,24; Mt 27,35; Lk 23,34; Jn 19,23;
9. Zsolt 32, 1- 7 - Roma 4, 6- 8
10. Zsolt 35,19; Zsolt 69,5; Zsolt 109,2-5 – Jn 15,25;
11. Zsolt 41,10 – Jn 13,18
12. Zsolt 45,7-8 – Zsid 1,8-9;
13. Zsolt 69,10 – Jn 2,16-17; Róm 15,3
14. Zsolt 78,2 – Mt 13,34-35;
15. Zsolt 110,4 – Zsid 5,5-6; 6,20; 7,17
16. Zsolt 118,22 – ApCsel 4,11; Róm 9,32-33; 1Pét 2,7-8;

A messiási zsoltároknak három faja különböztethető meg:

- Messiási zsoltárok, melyek elsősorban az emberről, mint Isten legkiválóbb teremtményéről emlékeznek meg, amelyek azonban teljes és tökéletes módon, különlegesen Jézus Krisztusban valósultak meg. Így pl. a Zsidó levél idézi és Krisztusra magyarázza a Zsolt 8, 5-8-at (Zsid 2, 6-9), bár ez a zsoltár közvetlenül és elsősorban az emberről, általában minden emberről beszél.
- A tipikus messiási zsoltárok az Ószövetség egyes személyeiről (főleg Dávidról) és eseményeiről énekelnek, de ezek a személyek és események előképei, típusai az Újszövetségben Jézus Krisztusnak, illetve élete valamilyen eseményének, valamilyen újszövetségi intézménynek. Ilyen tipikus messiási zsoltár a 44.
- A szoros értelemben vett messiási zsoltárok melyek elsősorban és kizárólagosan a jövőnek képét festik le és magáról a Messiásról jövendölnek. Ilyen pl. a 2., 22., 110.

6. Átokzsoltárok

Azokat a zsoltárokat, amelyekben Isten átkát kéri Izrael ellenségeire vagy személyes ellenfeleikre és elnyomóikra, átokzsoltároknak nevezik. A keresztény biblikus kutatásban erősen vitatják ezeknek a szövegeknek a helyét és értékét.

Az Újszövetség fényében ezek az átkok démonokra és a sötétség munkájára értendők. Gonosz vagy Okkult emberekre csak nagyon kivételes esetben a Szent Szellem vezetése által kimondott átokra van példa.

Apcs 13:6-11

És eljárván a szigetet mind Páfusig, találkoznak egy ördögös hamis próféta zsidóra, kinek neve [vala] Barjézus; Ki Sergius Paulus tisztartóval, ez okos emberrel vala. Ez magához hivatván

Barnabást és Saulust, kíváná hallani az Isten beszédét. Elimás, az ördögös azonban (mert így magyaráztatik az ő neve) ellenkezik vala velük, igyekező a tisztartót elfordítani a hittől. De Saulus, ki Pál is, megtelvé Szent Lélekkel, szeméit reá vetve, Monda: Ó minden álnoksággal és minden gonosszággal teljes ördögfi, minden igazságnak ellensége, nem szűnöl-e meg az Úrnak igaz utait elfordítani? Most azért íme az Úrnak keze van ellened, és vak leszel és nem látod a napot egy ideig. És azonnal homály és sötétség szálla reá; és kerengve keres vala vezetőket.

Apcs 8:18-23

Mikor pedig látta Simon, hogy az apostolok kézrátétele által adatik a Szent Lélek, megkínálá őket pénzzel, Mondván: Adjátok nekem is ezt a hatalmat, hogy valakire vetem kezeimet, Szent Lelket vegyen. De Péter monda neki: A te pénzed veled együtt vesszen el, mivel azt gondoltad, hogy az Istennek ajándéka pénzen megvehető. Nincsen neked részed, sem örökséged e dologban, mert a te szíved nem igaz az Isten előtt. Térj meg azért ezen gonosszágodból, és kérjed az Istent, ha talán megbocsáttatik neked szívednek gondolata. Mert látom, hogy te keserűséges méregben és álnokságnak kötelékében leledzel.

Apologetika

Dávid Krisztus előtt Közel 1000 évvel pontosan belelátott és leírta Jézus kereszthalálát "Zsolt. 22 „ez csak Isteni Szellem által lehet. Ezek szerint Dávidnak Újszövetségi hite volt. Ez is bizonyítja Isten hatalmát. Jézus nem csak egy „véletlen” és hirtelen megvilágosodott ember volt. Hanem Isten évezredekén keresztül előkészített terve vált valóra. Ő a megígért Megváltó, akinek a születésével, életével, halálával, feltámadásával és menybemenetelével több, mint 600 prófécia teljesedik be. Ehhez a Zsoltárok könyve is jó néhány próféciával hozzájárul.

A könyv aktuális üzenete

A hálaadás

Hálaadó zsoltár

Van külön ilyen zsoltár, ilyen fontos az Úrnak a hálaadás! A hálaadás tartalmazza: ujjongás, öröm, vigadozás, hálaének, dicséret, hála.

Zsolt. 100,1-5

Hálaadó zsoltár. Ujjongjatok az ÚR előtt az egész földön! Szolgáljatok az ÚRnak örömmel, vigadozva járuljatok színe elé! Tudjátok meg, hogy az ÚR az Isten! Ő alkotott minket, az övéi vagyunk: az ő népe és legelőjének nyája. Menjetek be kapuin hálaénekekkel, udvaraiba dicsérettel! Adjatok hálát neki, áldjátok nevét! Mert jó az ÚR, örökké tart szeretete, és hűsége nemzedékről nemzedékre.

Isten kapuin hálaadással, udvaraiba dicsérettel, a jelenlétébe imádással mehetünk be!

Mindenért hálát adjatok!

1Thessz. 5,16-19

Mindenkor örüljete, szüntelenül imádkozzatek, mindenért hálát adjatek, mert ez az Isten akarata Jézus Krisztus által a ti javatokra. A Lelket ne oltátok ki,

Isten akarata:

1. mindenkor örüljünk
2. szüntelenül imádkozzunk
3. mindenért hálát adjunk

Ezek a javunkat szolgálják! Mindenért, tehát a jó és rossz dolgokért is hálát kell adnunk. Miért? Mert ha ilyen hálás lelkű vagy, akkor hamar kijössz a nehézségekből!

Ha inkább zúgolódsz, morogsz, keseregsz, panaszkodsz, akkor a démonokat erősíted, és egyre mélyebbre kerülsz!

Szentlélek: a hálatlanság, zúgolódás kioltja a Szentlelket! Ő nagyon érzékeny, ilyen közegben visszavonul!

Ef. 5,18-19

Ne részegeskedjétek, mert a borral léhaság jár együtt, hanem teljétek meg Lélekkel, mondjátok egymásnak zsoltárokat, dicséreteket és lelki énekeket; énekeljétek és mondjátok dicséretet szívetekben az Úrnak, és adjatok hálát az Istennek, az Atyának mindenkor mindenért, a mi Urunk Jézus Krisztus nevében.

A hálaadás viszont vonzza a Szentlelket! A hálaadás és a Szentlélek egy vonalon mozognak! Fordítva is igaz: a Szentlélek által tudunk szívből hálát adni! A szívből száll fel a dicséret, hálaadás, nem a lélekből, a lélek csak bekapcsolódik a hálaadásba!

Isten parancsolja: adjunk hálát mindenkor mindenért! Milyen kevés hívő engedelmeskedik!

Hálaadás és szabadulás kapcsolata

Zsolt. 50,23

Aki hálaadással áldozik, az dicsőít engem, és aki ilyen úton jár, annak mutatom meg Isten szabadítását.

Aki hálával áldozik: az ad dicsőséget az Úrnak, és aki ilyen úton jár, aki folyamatosan ebben gyakorolja magát, így él, az ilyen ember tapasztalja meg Isten szabadítását!

Sokan azért nem szabadulnak meg, mert nem élnek hálaadásban, hanem panaszkodásban!

A szív teljességéből szól a száj, a panaszkodás csak megmutatja, hogy mi van az ember szívében, hitelenség, mert a láthatókra néz, nem a láthatatlanokra! A hálaadás is megmutatja, hogy mi van az ember szívében, hit, mert nem a láthatókra néz, hanem a láthatatlanokra!

Újszövetségi áldozatok

Zsolt. 50,14-15

Hálaadással áldozz Istennek, és teljesítsd a Felségesnek tett fogadalmaidat! Hívj segítségül engem a nyomorúság idején! Én megszabadítlak, és te dicsőítesz engem.

Az Újszövetség is beszél áldozatokról, de azok nem az üdvösség megszerzésének az eszközei, hanem a hit cselekedetei, amelyeket azért teszünk, mert más üdvösségünk van, mert már szeret bennünket az Úr.

Ilyen áldozatok: a hálaadás áldozata, a dicséretnek áldozata, az adakozás és tized áldozata, a jótétemények áldozata, az igazságnak áldozata.

Tehát milyen áldozatokat vár Isten tőlünk? Hálaáldozatokat, és nem csak akkor, amikor jól mennek a dolgok, hanem még inkább, amikor rosszul mennek.

Fogadalom: ha fogadalmat teszel, teljesítsd! Jobb, ha nem teszel fogadalmat, mint, hogy megszegd azt! A megtartott fogadalmak erősítik az Úrral való szövetségünket.

Szabadulás: a hálás szívű embert megszabadítja az Úr, ő pedig dicsőíti Istent

Jónás szabadulása

Jón. 2,10-11

De én hálaéneket zengve áldozok neked, és amit megfogadtam, teljesítem. Az Úrtól jön a szabadulás. Az Úr pedig parancsot adott a halnak, és az kiköpte Jónást a szárazföldre.

Jónás a gyakorlatban tapasztalta meg az előző ige valóságát. A hal gyomrában a nagy nyomorúságában bűnbánatot tartott, fogadalmat tett, hogy ha innen megszabadítja az Úr, akkor engedelmeskedni fog, és elkezdett hálákat adni az Úrnak!

Eredmény: megszabadult a mélységből, Isten parancsolt a halnak, és az kiköpte őt a partra

Zsolt. 56,13-14

Tartozom, oh Isten, az én néked tett fogadásaimmal; megadom néked a hálaáldozatokat; Mert megszabadítottad lelkemet a haláltól, bizony az én lábaimat az eleséstől; hogy járjak Isten előtt az életnek világosságában.

Két esetben kell hálákat adni, vagy azért, mert benne vagy a problémában, és így készíted elő az utat az Úr szabadítására. Ilyenkor nem megy magától, automatikusan a hálaadás, az érzelmeink nem rögtön kapcsolódnak bele, de előbb-utóbb átfordul a dolog. A lélek, az érzelmek alárendelik magukat a szellemnek!

Vagy azért, mert már megszabadított a bajból! Ilyenkor nyilván könnyebben megy a hálaadás, nem kell motiválni magunkat, a szívünkben tör föl a hála és a dicséret Isten felé!

Adjanak hálát az Ő kegyelméért!

Zsolt. 107,8.15.21.22.31.32

Adjanak hálát az Úrnak az ő kegyelméért, és az emberek fiai iránt való csodadolgaiért, Adjanak hálát az Úrnak az ő kegyelméért, és az emberek fiai iránt való csodadolgaiért, Adjanak hálát az Úrnak az ő kegyelméért, és az emberek fiai iránt való csodadolgaiért, És áldozzanak hálaadásnak áldozataival, és hirdessék az ő cselekedeteit örvendezéssel! Adjanak hálát az Úrnak az ő kegyelméért, és az emberek fiai iránt való csodadolgaiért! És magasztalják fel őt a népnek gyülekezetében, és dicsérik őt a vének ülésében!

Adjanak hálát - csak ebben a zsoltárban négyszer fordul elő ez a felhívás, azért, mert ennyire kulcsfontosságú dologról van szó! Az ember javát szolgálja, ha szót fogad, és hálával áldozik a Felségesnek!

Miért adjanak hálát? Van, aki azt mondja, hogy miért adjak hálát, semmi jó nincs az életemben, minden rosszul megy. Ezt azért nem hiszem, valószínű, hogy túlságosan negatív dolgokra fókuszálsz, és a jót már észre sem veszed!

De ha így is lenne, akkor is hálát adhatsz azért, hogy az Úr megmentett, örök életet adott neked, a fiává fogadott, és szeret téged.

Hálát adhatsz az Ő kegyelméért, szeretetéért, irgalmáért, hosszútűréséért, mert jó az Úr, az Ő szolgálói javát akarja, megbocsátja minden bűnödöt, meggyógyítja minden betegségedet, megáld és megsegít, igen biztos segítség a nyomorúság idején!

Ésa. 12,1-6

És így szólsz ama napon: Hálákat adok néked, oh Uram! mert jóllehet haragudtál reám, de elfordult haragod, és megvigasztaltál engemet! Ímé, az Isten az én szabadítóm! bízom és nem félek; mert erősségem és énekem az Úr, az Úr, és Ión nékem szabadítóm! S örömmel merítetek vizet a szabadító kútfejéből, És így szólotok ama napon: Adjatok hálát az Úrnak, magasztaljátok az Ő nevét, hirdessétek a népek közt nagyságos dolgait, mondjátok, hogy nagy az Ő neve. Mondjátok éneket az Úrnak, mert nagy dolgot cselekedett; adjátok tudtára ezt az egész földnek! Kiálts és örvendj, Sionnak lakosa, mert nagy közötted Izráelnek Szentje!

Így szólsz: hálákat adok, Uram! Ez egy hálaadó imádság, dicséri Istent, megemlékezik az Ő segítségéről, szabadításáról.

Így szóltok ama napon: már nem csak egy hívő, hanem az egész gyülekezet ad hálát az Úrnak, és dicséri, magasztalja az Ő nevét! A hálaadás része az Ő nagy dolgainak a hirdetése és az Ő dicsérete! A hálaadástól nincsen távol a hangos kiáltás és az öröm, az örvendezés az Úrban! Nem fogunk rád szólni, ha hangosan és örvendezéssel dicséred az Urat! Sőt, igazából csak akkor fogsz tudni hangosan és örömmel dicsőíteni, ha folyamatosan gyakorlod magad a hálaadásban és hálás szívvel áldozol az Úrnak.

A hálaadás okai

- Mert jó az Úr

Mert jó az ÚR, örökké tart szeretete, és hűsége nemzedékről nemzedékre.

Aki Ő, Önmagáért, mert jó, örökké tart szeretete és hűsége

Amit tett értünk: mert az övéi vagyunk, elfogadott bennünket

- Mert ez Isten akarata

Ef. 5,3-4

Ellenben paráznság, bármiféle tisztátalanság vagy nyereszkedés még szóba se kerüljön közöttetek, ahogyan ez szentekhez méltó; se szemérmatlenség, se ostoba beszéd vagy kétértelműség: ami nem illik, hanem inkább a hálaadás.

A szenteknél szóba se kerüljön: tisztátalanság, nyereszkedés, szemérmatlenség, ostoba beszéd, kétértelműség

Szentekhez méltó: a hálaadás

Fil. 4,6-7

Semmiért se aggódjatok, hanem imádságban és könyörgésben mindenkor hálaadással tárjátok fel kéréseiteket Isten előtt; és Isten békessége, mely minden értelmet meghalad, meg fogja őrizni szíveteket és gondolataitokat a Krisztus Jézusban.

Ne aggódjunk, hanem imádkozzunk mindig hálaadással!

Isten békessége: be fog tölteni és megőrzi szívünket és elménket a Krisztusban. Isten gondolatai, az Ő Igéje lesz az elménkben, ez hitet generál a szívünkben, és a szív teljességéből fog szólni a szánk hálaadásokat!

Újra és újra döntenünk kell: hogy nem zúgolódunk a sorsunk ellen, nem panaszkodunk, hanem inkább olyan emberek leszünk, akiknek hálaadás van a szívükben és megszabadulnak!

Pusztai vándorlás: a gyülekezetet ábrázolja a világban, mint idegeneket és vándorokat. Sok tanulság szűrhető le a történeteikből.

Kol. 3,16-17

A Krisztusnak beszéde lakozzék ti bennetek gazdagon, minden bölcsességben; tanítván és intvén egymást zsoltárokkal, dicséretekkel, lelki énekekkel, hálaival zengedezvén a ti szívetekben az Úrnak. És mindent, a mit csak cselekesztek szóval vagy tettel, mindent az Úr Jézusnak nevében cselekedjétek, hálát adván az Istennek és Atyának Ő általa.

Krisztus beszéde: hozzátartozik a tanítás, a zsoltárok, dicséret, szellemi énekek éneklése, és a hálaadás is!

Szívetekben: a hálaadás elsősorban szív kérdés, csak másodsorban száj kérdés! A szív teljességéből szól a száj!

Hitelenség: ha a száj zúgolódást, panaszkodást, keserűséget szól, az azt jelenti, hogy a szívben hitelenség lapul.

Hit: ha a száj hálaadást és dicséretet szól, az jó jel, azt jelzi, hogy a szívben hit keletkezett!

Istennek adunk hálát: Krisztus és a Szent Szellem által!

Jel. 7,11-12

Az angyalok pedig mindnyájan a királyiszek, a Vének és a négy lelkes állat körül állnak vala, és a királyiszek előtt arczczal leborulának, és imádák az Istent, Ezt mondván: Ámen: áldás és dicsőség és bölcsesség és hálaadás és tisztesség és hatalom és erő a mi Istenünknek mind örökkön örökké, Ámen.

Mennyei kép: az angyalok mindnyájan imádják Istent a mennyben, és dicsőséget, tisztességet tesznek Neki, és hálát adnak Neki! Állandóan zúg a hálaadók kórusa

Egyszer mi is az angyalokhoz hasonlóan fogjuk állandóan imádni az Urat, és Neki hálát adni. De már most a földön el kell kezdeni gyakorolni a hálaadást, ha a Mennyben is ott akarunk lenni a hálaadók között!

- A legnagyobb ajándék

2 Kor. 9,15

Az Istennek pedig legyen hála az ő kimondhatatlan ajándékáért.

A hála legfőbb oka: az Ő kimondhatatlan ajándéka, Jézus Krisztus! És Vele együtt mindent megadott nekünk, amire csak szükségünk van az élethez és a boldoguláshoz, és a szolgálathoz!

Minden szellemi áldással megáldott bennünket a mennyekben a Krisztusban! Hála legyen ezért Neki! Ámen!

Házi feladat: tanuld meg Zsolt. 32: 1- 7!